

Mirsad Hadžikadić:

Prošli put smo razgovarali u četvrtak. Kao i obično, četvrtkom održavamo naše online sastanke. U tom smislu smo spremni za koronu već neko vrijeme jer se većina naših sjednica predsjedništva kao i političkog savjetovavnog odbora održavaju online. Bio je to dug sastanak koji je ponovo predstavljao nastavak sastanka od prethodne sedmice. Imali smo 12-tak tačaka dnevnog reda i puno stavki pod tačkom dnevnog reda *razno*, tako da je ovo bio drugi dio istog sastanka i potrajao je četiri sata. Jedna od zanimljivih tačaka dnevnog reda bilo je razmatranje naše *crvene linije* – stvari koje *nećemo* učiniti, načela koja nikad *nećemo* izdati. To je nešto što smo započeli, kao što sam već spomenuo, prije više od mjesec dana, a sad utanačujemo najsitnije detalje odnosno dotičemo se suštine stvari. Razgovaramo o svakoj frazi i svakoj riječi. Ja sam osmislio osam načela koja su na neki način sažetak naših prethodnih razgovora, a onda je jedan prijedlog imamo deset, jer je to dobar broj. Druga osoba je rekla da ne voli broj osam jer ima veze sa državom i nacijom koja živi u ovoj zemlji. Ja znam da je to osjetljivo pitanje. Jedan redak kaže: jedna država – jedna nacija. Ima distinkcija koju ljudi ovdje prave ili ne prave, između naroda i nacija. Prema teoriji društvenih nauka, može se biti član etničke grupe ili naroda, ali u jednoj državi je samo jedna nacija - sve etničke grupe i svi narodi formiraju jednu naciju. U slučaju Bosne to bi bilo nazvano bosanskohercegovačka nacija, a ne bosanska. Međutim, onda neki kažu da su Srbi, Hrvati, Bošnjaci ili bilo šta drugo. Nekima je ovo bilo nepoželjno, ne u smislu da ne vjeruju u to, nego je njihov argument da žele da budu aktivni i uspješni u cijeloj Bosni i Hercegovini i dijaspori, a u nekim dijelovima zemlje ljudi to jednostavno ne prihvataju. Mi treba i do njih da dopremo, takođe, tako da je ovo zaista teška odluka. Postoji set načela, ali ih ne možete reći jer negdje imaju neki nacionalisti koji će u suštini reći da ne žele da imaju išta s tim. Ne govorim o našim ljudima i članovima predsjedništva, nego o građanima u tim pojedinim dijelovima Bosne i Hercegovine. Bio je to vrlo interesantan razgovor, i teška je odluka kako pronaći tu finu crtu između izdavanja načela i praktičnosti kako bi se zapravo uspjelo u donošenju promjena. Mislim da će taj razgovor biti završen večeras kad imamo još jednu sjednicu a ta tačka je uključena u dnevni red sjednice. U subotu smo preselili u nove, veće prostorije, u upravno-poslovnom dijelu Sarajeva, odmah pored Parlamenta i jednog velikog tržnog centra. Dobili smo prelijep namještaj od jednog simpatizera koji ima tvornicu

namještaja za izvoz, stolice, sofe, radni stolovi; tako da smo dobili dosta toga od njih. Kad je to bilo gotovo, odlučili smo da idemo u Neum da radimo od tamo, iz izolacije, gdje imamo kuću na obali. Imali smo mnogo online razgovora i diskusija preko Skype-a. Srećom, većina naših članova posjeduju obilne vještine po pitanju informacijske tehnologije, tako da smo ok. Od tada je sve otkazano. U srijedu sam trebao imati sastanak sa ambasadoricom Slovenije, ali ona je zbog korona virusa otkazala sve sastanke. Svi sastanci te prirode se otkazuju jer ljudi ne žele napustiti svoje domove. Oni koji se dobro koriste Skype-om još uvijek održavaju te sastanke. Ovo vrijeme koristimo kako bismo se organizovali interno, što ionako moramo učiniti. Održava se mnogo internih razgovora, ali nekako se sve ipak jako usporava. Ne znam da li će izbori biti održani, i ako hoće, da li će biti održani kad su i bili zakazani. Ne znam hoćemo li se natjecati. Prema nekim scenarijima, ovo bi moglo biti korisno za nas, a prema drugim bi moglo biti štetno za nas, zato što još uvijek nemamo potrebni kvantitet i nemamo pristup medijima, tako da nam treba da se natječemo – treba nam vrijeme da se natječemo i sprovedemo kampanju. Ako se održe izbori bez kampanje, onda se mi mučimo i bit će nam teško. Ali, ako se dozvoli da izbori budu odgođeni, to bi bilo dobro za nas jer bismo dobili više vremena da se pripremimo, s obzirom da smo novi klinici u kvartu. Dakle, moramo razmotriti sve nepredviđene situacije. Radujemo se radu u novim prostorijama gdje je prelijepo, i to će se povremeno događati. Juče je bilo interesantno. Otišao sam tamo na sastanak sa našim internim osobljem. Jasno sam osoblju dao na znanje da mogu raditi od kuće ako to izaberu, tako da su neki to i uradili, a drugi nisu. Neki su me pozvali na sastanak i otišao sam tamo, i tu je bilo dvoje ljudi koje smo pozvali da urade zvučnu izolaciju par prostorija. U suštini je to stan, tako da i kad šapućete u jednoj prostoriji, to se čuje u drugoj prostoriji, a možda ne želite uznemiravati ljude tamo, ili pak neki razgovori i nisu za sve, a i zbog naših gostiju. Dakle, pozvali smo te ljude da urade zvučnu izolaciju, pa me jedan od njih prepoznao i rekao mi da sam ja taj i taj, i ja sam potvrdio. Pri tome sam pokušao da održim razdaljinu između nas od otprilike dva metra, ali on mi je uporno prilazio, i ja sam se i dalje udaljavao i nisam želio da mu kažem da stane. Prilazio mi je sve bliže kao da nije ni svjestan korona virusa. Konačno sam stigao u ćošak i nisam imao kud dalje, a on mi je govorio u lice, i pokušavao sam bar da se okrenem ulijevo ili udesno, ali kako sam se ja okretao on bi opet stajao ispred mene jer je želio biti siguran da ga čujem. Pokušavao mi je reći šta treba da uradim

i pod kakvim okolnostima možemo uspjeti, i govorio je o elektronskim izborima, itd. Ja cijenim njegove savjete i sve je bilo u redu, ali bilo mi je interesantno da je bio skoro potpuno neobaviješten da ima virus i da trebamo biti pažljivi.

Sljedeća sjednica predsjedništva je večeras i odlučio sam da ograničim broj tačaka dnevnog reda na šest, tako da za dva sata možemo preći kompletan dnevni red, umjesto da držimo petosatni sastanak ili da izbjegnemo potrebu za prvim i drugim dijelom sastanka. Veći je nivo svijesti unutar organizacije po pitanju toga gdje stojimo u procesu odrastanja, zbog konkretnog zadatka koji moramo obaviti, a to je da imamo svoje liste za izbore. Neki ljudi istupaju i kažu da bi voljeli biti razmotreni za kandidata za člana gradskih vijeća ili za gradonačelnika. Nije lako pronaći te ljude. Najbolji ne volontiraju nego ih morate pronaći i uvjeriti ih, a oni koji zaista to žele uraditi nam dolaze a onda moramo riješiti kako da im kažemo da to možda nije najbolje rješenje. Nije sa svima tako, nego neki imaju zaista veliki potencijal. Taj proces, odnosno taj konkretni zadatak otkriva nedostatak procesa koje nemamo a trebali bismo imati, tako da na njima trenutno radimo. Vrlo uzbudljivo i vrlo interesantno vrijeme koje je sad u potpunosti zaustavljeno odnosno pauzirano ovom epidemijom, što je u ovom trenutku prioritet svima nama, cijelom svijetu. Mislim da je to sve. Nema mnogo toga.

Clark Curtis:

Očito je da nema mnogo toga, ali djeluje kao puno stvari koje se žongliraju. Po pitanju priprema, kojim intenzitetom i kako se pripremate za nepoznato u vezi izbora? Ne znate hoće li biti održani i kada. Mora da nije lako pokušati razviti najbolji pristup kako to uraditi.

Mirsad Hadžikadić:

Da. To pitanje je sinoć po prvi put izneseno na našoj sjednici političkog savjetodavnog odbora. Odmah smo shvatili da postoji nekoliko scenarija. Prvi je da bi se mogli održati kao što je i planirano, drugi je da budu kad su i planirani ali bez predizbornih skupova, treći da će biti odgođeni za iduću godinu, i četvrti da će lokalni i opšti izbori biti kombinovani 2022. godine. U svakom slučaju su loše vijesti jer iako neki ljudi oklijevaju da volontiraju da budu na listama, s druge strane postoji i uzbuđenost onih koji to žele, a odgađanje bilo čega je rijetko dobro, jer se

ne nastavlja raditi istom odlučnošću i energijom, nego se prestane a nekoliko mjeseci kasnije nastavi gdje se stalo. Međutim, pokušavamo riješiti koji od tih scenarija zahtijeva naše drugačije ponašanje i rezervne planove. Jedini scenario koji od nas zahtijeva specijalne rezervne planove je da izbori budu održani kad je i planirano ali bez predizbornih kampanja. Zato sad razmišljamo o elektronskoj kampanji koja nije kampanja u smislu da se plaća za te usluge, nego način kako da se dopre do ljudi kad se to fizički ne može učiniti. Dakle počeli smo razmišljati o tim procesima: marketinški rezultati i komunikacija, financiranje, pronalazak menadžera kampanje prije nego što smo ranije planirali, ali drugačiju vrstu menadžera kampanje, jer bi to bilo izvedeno na netradicionalni način. Dakle, to radimo: identifikujemo najgori scenario i radimo u skladu s tim sada, odnosno prebacujemo se u oblik djelovanja koji bi odgovarao najgorem scenariju.

Clark Curtis:

Je li članovima teško što se uložilo toliko energije, a sad se odjednom sve mijenja, bum?

Mirsad Hadžikadić:

Tek smo počeli razmišljati o tome. Morat ćemo institucionalizirati ovaj sastanak i početi razmišljati o scenarijima zajedno sa našim članovima, zajedno sa kandidatima, zajedno sa cijelom organizacijom. Mislim da će se to razjasniti u naredne dvije sedmice. Takođe moramo da se pobrinemo za upravljanje promjenama: kako bi ljudi razmislili o ovome a da ne budu obeshrabreni, i možda da misle na to kao na priliku. Jeste izazov, ali je i prilika da se učini više i da se urade razne stvari. Mislim da poenta vodstva i jeste u tome, i pri tome ne govorim o sebi nego o predsjedništvu odnosno upravnom odboru: kako da pomognemo ljudima da razmišljaju o ovoj promjeni kao o prilici umjesto kao o izazovu. Vidjet ćemo koliko ćemo biti uspješni, ali znam da će biti mnogo razočarenja, da će biti neki koji će reći da je super jer nisu imali pojma kako pronaći ljude a ovo će im dati više vremena. Reakcije će biti izmiješane.

Clark Curtis:

Još par pitanja a onda te moram pustiti da ideš na planinu i opustiš se. Ranije si spomenuo opštu šemu i ono što si nazvao crvenom linijom, a i prije smo o tome govorili, da želiš ujedinjenu

zemlju ali da se takođe moraš nositi sa dinamikom etničkih pitanja: Srbi, Hrvati, Bošnjaci, itd. Imaš li osjećaj da dolazi do progressa na tim sastancima kad je riječ o bavljenju tim specifičnim problemom?

Mirsad Hadžikadić:

Dobra stvar koja se dešava je shvatanje većine naših bošnjačkih članova, ili barem onih sa liderskim ulogama, da mi zaista moramo biti osjetljiviji na mišljenja drugih. Sada imamo potpredsjednika bosanskog Srbina, imamo bosanskog Hrvata koji upravlja najvećom Platforminom regijom, imamo osobu koja upravlja našim timom za komunikaciju, koja takođe nije Bošnjak. Iako ljudi to ne shvataju, mi imamo sve više i više ljudi koji nisu Bošnjaci, tako da smo sve raznovrsniji. Gospođa u jednoj opštini koja upravlja našim savjetodavnim odborom za kulturu i umjetnost takođe nije Bošnjakinja. Sve više i više njih je uključeno u liderske uloge, i mi ih ohrabujemo da budu zvučni. Sve više vidim ovu promjenu stava naših bošnjačkih članova, koji u suštini kažu da nisu o tome razmišljali, i zato ja ohrabujem sve njih da s poštovanjem ali jasno iznesu svoje mišljenje, a ne da se naljute i ne kažu ništa, a onda da odu, jer nije u tome poenta... Dakle, ono što vidim je da postajemo umjereniji u svojim stavovima, da postajemo obzirniji prema drugima. Neki ljudi se još uvijek naljute, ali vidim da većina sad zastanu i pokušaju da negdje smjeste neki stav. To će omekšati onu crvenu liniju u očima nekih naših članova, a to nas čini ranjivima po pitanju potencijalnih napada nacionalista koji će reći. „Vidi njih, oni čak i ne iznose neke stvari, vidi kako su meki, i vi onda želite da vas *oni* zaštite?“ To će se dogoditi, a mi samo moramo da objasnimo tu poziciju, našu poziciju, a to je da smo mi za cijelu Bosnu i Hercegovinu, za sve njene građane, i to će biti dijalog odnosno razgovor koji će nas nekako dovesti do zajedničke budućnosti. Vidjet ćemo.

Clark Curtis:

Dok svi pokušavamo da navigiramo ovim neistraženim vodama korona virusa, siguran sam da imaju mnogi koji bi željeli znati kako ste ti i Mirzeta, kao i kako to trenutno utiče na Bosnu i Hercegovinu. Čujemo mnoge priče o strašnoj situaciji u Italiji, i uvijek je biti dobro ažuriran.

Mirsad Hadžikadić:

Bosna i Hercegovina je počela kasno sa svojim slučajevima, i malim brojem slučajeva, i možda su zbog toga neki ljudi mislili da je to zato što smo mi nekako bolji ili bolje pripremljeni za takve događaje, ali to nije tačno, nego smo samo manje povezani sa ostatkom svijeta pa imamo i manje šanse da dobijemo virus. Ali, sad kad je virus tu, on će otkriti sve ranjivosti sistema jer će eksplodirati po pitanju brojeva. Juče je bio slučaj u Mostaru, gdje je dvoje ljudi doletjelo u avionu koji nije uopšte pregledan. Došli su iz zemlje koja je zaražena, odnosno iz Hrvatske koja ima mnogo više slučajeva nego mi. Stigli su iz Hrvatske, niko ih nije provjerio. Srećom su se oni sami stavili u samoizolaciju, rekavši da je smiješno. Otišli su u bolnicu, gdje nisu adekvatno tretirani nego su stavljeni na odjeljenje zajedno sa ostalim pacijentima koji imaju respiratorne probleme, gdje su mogli zaraziti pacijente, osoblje, sve dok nije shvaćeno da je to korona. Jedno od njih je imalo pozitivan test a drugo negativan, i sad se razmišlja o svima koji su bili u tom avionu. Dakle, očito nismo spremni, i ovo će otkriti koliko smo nesprenni. Imao sam par snimaka gdje kritikujem ne one koji rade sve što je u njihovoj mogućnosti, nego kritikujem Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, kao i premijera i Vijeće ministara, jer u bosanskom slučaju entiteti odnosno dvije polovine, dva dijela Bosne i Hercegovine i kantoni unutar jednog tog dijela su reagovali i uveli mjere mnogo prije nego su to učinili premijer i Predsjedništvo. Zamisli da u SAD-u prvo reaguje Sjeverna Karolina, a onda tek Sjedinjene Američke Države! To je zadatak za vrh, zar ne? I ja sam to kritikovao, rekavši da je to samo dokaz da koncept države nije važan, nego da su ti manji dijelovi važni, i koliko je to neadekvatno jer mi nemamo ujedinjen odgovor na ovo, ne koristimo svoje resurse učinkovito i adekvatno. Svako koristi ono što ima a niko nema dovoljno, umjesto da se udruže snage i uvede jedan set mjera, što mora da dođe s vrha. Predsjedništvo ima određena prava i inauguracije da uradi stvari koje su unutar njihovih ovlaštenja, i oni su trebali i mogli reagovati, a nisu. Mogli su zatražiti od Vijeća ministara da djeluje! Ništa! Posljednji su se pojavili i osmislili 18 mjera odnosno zaključaka, a jedan od zaključaka je da ovi rade dobro i da treba da nastave to što rade. Još jedan zaključak je da trebaju nastaviti da razgovaraju. Mislim, molim vas! To je neka mjera?! Nastaviti razgovarati?! Vaš je posao da razgovarate jedan s drugim (imaju trojica). U svakom slučaju, korona virus jasno pokazuje lekcije koje se zaboravljaju čim završe, a lekcija je da se ne može izgraditi država

oduzimajući bilo kakva razumna ovlaštenja od integrirajućih, sjedinjujućih elemenata same države. Dakle, Predsjedništvo može učiniti vrlo malo. Vijeće ministara može uraditi vrlo malo, jer su te manje komponente, kao države u SAD-u, preuzele previše moći, jer one žele da budu poput države. Tako stvari poput zdravstva nisu na nivou države nego na nivou entiteta, a u Federaciji na nivou kantona, a isto je sa obrazovanjem. Dok u SAD-u to funkcioniše jer postoji historija privatnog sektora i ljudi su navikli da kreiraju vlastite setove pravila pa postoji tenzija između prava država i prava Federalne vlade, u Bosni smo izašli iz države koja je bila mnogo veća. Bosna je samo 1/6 te velike države koja je imala centralizovanu vladu u stilu socijalizma, pa je navikla da stvari dolaze sa vrha, a kad dolaze sa vrha barem je to ujedinen stav i svi imaju isti pristup: kontrolišete resurse na nivou veće jedinice. Sad imamo malu državu koja pored toga što je mala mora da se oslanja na odluke svojih komponenata koje u suštini kažu da ne vole centralnu vladu i da će raditi što god im padne na pamet. To je isti narod – svi su građani jedne države i svi moraju biti zaštićeni. Bit će vrlo interesantno, a Platforma za progres u ovom trenutku ne može kritikovati jer se mora biti dio rješenja, mora se pomoći. Zato nisam kritikovao entitete i kantone, one koji rade nešto, nego sam samo kritikovao one koji ne rade ništa i koji se oslanjaju na ostale da urade njihov posao. Pokušavamo dokučiti kako možemo pomoći, i neko je predložio da treba da ponudimo pomoć naših stručnjaka svima kojima je pomoć potrebna, ali sve je politicirano pa čak i to, pa niko to neće uraditi. Bilo kako bilo, u tom procesu ćemo takođe paziti na *crvenu liniju*, jer moramo biti pažljivi kako kritikujemo i možemo li kritikovati one koji jednostavno kažu da ih ne treba kritikovati, a čak i to je pitanje, jer kad kritikujete morate kritikovati sve a ne samo neke, odnosno ne možete kritikovati jednog nego morate svu trojicu u isto vrijeme, inače će ljudi reći da smo na jednoj strani naspram druge. Bit će to interesantan izazov. Ne znam čak više ni šta je bilo pitanje ali dotakao sam se svega, oprost.

Clark Curtis:

Radilo se o trenutnoj situaciji sa korona virusom, dobro ste, i pretpostavljam da ljudi poduzimaju mjere predostrožnosti širom zemlje.

Mirsad Hadžikadić:

Tačno je da ljudi pokušavaju da održavaju razdaljinu jedni od drugih. Neki nose maske. Neki nose rukavice. Trgovine prehrambenih proizvoda imaju ograničeno radno vrijeme. Mnogo je poticaja da ljudi ne skupljaju previše hrane i da ne vrše pohode u supermarketima nego da ne kupuju više nego što im je potrebno. Od restorana mislim da su otvoreni samo oni koji u svojim prostorijama kuhaju hranu a onda ju dostavljaju. Dakle, dostava je u redu ali ne može se ići u restoran. Sve do juče se moglo otići u bar i sjesti. Iznenaduje me da većina ljudi zapravo poštuju pravila. Imaju neki koji to ne čine. Kad odete u javnu službu ili urede vlade, oni su otvoreni samo par sati, a i tu su preporuke da se održava razdaljina od osoba u redu, tako da vidite duge redove ali su oni sporadični. Sve u svemu, samo čekamo da se dogodi eksplozija. Mene zaista šokira kad ljudi kažu da ćemo ovo raditi 14 dana. Nema 14 dana. To bi funkcionisalo kad bi svi bili poslani kućama na 14 dana u isto vrijeme. Ali ne, sve ove mjere su se postepeno uvodile, a virus putuje i ne znate gdje je sve, pa su dvije sedmice ništa. Bit će to barem dva mjeseca, a neki kažu tri mjeseca, a možda neće umrijeti kad se vratimo u igru kasnije . Ljudi kažu da će se na zimu možda vratiti, jer će biti među populacijom i nastavit će cirkulirati, možda ne ovako agresivno, ali će nastaviti cirkulirati. Možda će do tad biti izumljena vakcina.